

Школско такмичење из историје
школска година 2023/2024.
1. категорија: VII (седми) разред
31. јануара 2024.

Школско такмичење из историје

31. јануара 2024.

1. категорија: VII (седми) разред

Шифра:

(петоцифрени број и реч)

Број бодова:

	67	%
--	-----------	---

Упутства такмичарима:

- Испит се састоји од 25 питања и решаваш га 90 минута.**
- Пре почетка решавања испита требаш пажљиво и правописно тачно да попуниш листић са шифром.
- Након што попуниш листић са шифром, спремим га у коверту.
- Лозинку са листића препиши на прву страницу испита.
- Пажљиво прочитај испитне задатке и упутства у задатку.
- Решења уписуј на предвиђена места у испиту. Испит пиши плавом или црном хемијском оловком.
- Испит пиши искључиво писаним, не штампаним словима. Пиши читко. Нечитки одговори бодоваће се са 0 бодова.
- Лична имена и презимена те географска имена пиши изворно према уџбеницима које је одобрио МЗО у школској години 2023/2024.
- Користи се папиром за концепт током решавања испита јер једном написан одговор у испиту више није допуштено преправљати. Одговори у концепту се не вреднују.**
- После завршетка писања испит предај члану Школске комисије.
- После објаве привремене таблице поретка имаш право увида у испит и право на писану жалбу.

Желимо ти успех на такмичењу!

Школска комисија:

- _____ (председник Школске комисије)
- _____ (члан Школске комисије)
- _____ (члан Школске комисије)

1. На подручју Северне Америке неколико је европских држава имало своје колоније. У 18. веку је међу европским досељеницима расло незадовољство британском управом. Заокружи слово испред три тачне изјаве које се односе на узроке Америчког рата за независност.

A) Конгрес у Филаделфији 1774. доноси одлуку о обустављању трговине са метрополом.

	3
--	---

B) Побуњеници су у бостонској луци 1773. побацали у море сандуке са чајем.

C) Колоније захтевају од британског парламента већа политичка и економска права.

D) Амерички колонисти су сматрали да као британски грађани требају да имају своје представнике у британском парламенту.

E) Краљ Џорџ V без парламента више није могао самостално да доноси одлуке.

2. Салон Марије Терезе Жофран било је омиљено састајалиште просветитеља. На честим окупљањима просветитељи су читали своја дела, али и размењивали идеје и погледе на друштво.

Пажљиво погледај представљену фотографију.

Слика 1. Салон Марије Терезе Жофран 1755.

	1
--	---

Одговори на следећа два питања.

2.1. Напиши име града у ком се налазио салон Марије Терезе Жофран.

Заокружи слово испред две истините изјаве.

	2
--	---

2.2. Где су просветитељи најчешће ширили своје идеје?

A) у кафанама B) у стриповима C) у синагогама D) у књигама

3. Иако су многе реформе Јозефа II биле корисне и напредне, код становништва су изазвале незадовољство, првенствено међу свештенством и племством у Монархији. Зато је Јозеф II пред крај владавине поништио велики део својих реформи а већину преосталих поништили су његови наследници.

Хрватски гроф Адам Оршић у својим је успоменама из 1812. године описао Јозефа II:
Човек с великим својствима правог владара, тек превише нагао у подухватима, иначе љубазан, али и поносан на своју моћ. Пун способности и неуморан, хтео је да реформише тако рећи све. Посебно је волео војску, на двору беше сјаја, државне финансије биле су му у добром стању, у његовим државама укинуте су многе предрасуде и злоупотребе што су се увукле у веру, укинути су и многи манастири редова који нису ништа придоносили општем добру државе (...) Уведена је слобода штампе као и верска толеранција (...) Јозеф је обишао своје земље да се од свих тачно обавести, памтећи добре људе, који су се истакнули добрим или лошим својствима.

Анализирај текст и одговори на следећа два питања.

3.1. Шта је Јозеф II укинуо у својим државама, а за шта је сматрао да се увукло у веру?

	1
--	---

3.2. Које су реформе Јозефа II наведене у историјском извору?

4. Краљевског гувернера на подручју бивших британских колонија у Америци именовала је Круна и он је надгледао колонијалну трговину, одобравао законе, а могао је и да одбаци одлуке колонијалне скупштине.

3

У табелу 1. упиши по једну функцију која недостаје у свакој колони.

Колонијално веће	Колонијална скупштина
<ul style="list-style-type: none">• именује га гувернер• _____• највише судско тело у колонији	<ul style="list-style-type: none">• доноси законе• бирају је колонијалисти• _____

Табела 1. Организација власти у британским колонијама у Америци

2

5. Раздобље просветитељства често се назива веком филозофа, а познато је и као доба разума. Просветитељи су били уверени да људи не морају да следе верске и друге узоре, него требају да се понашају у складу са сопственим разумом.

Пажљиво погледај приложену карту 1.

Карта 1. Европске земље у 18. веку

Одговори на следећа два питања уз помоћ карте 1.

5.1. Напиши име државе у којој је настала Циклопедија или Општи речник науке и уметности.

	1
--	---

5.2. Напиши име државе у којој се просветитељство најдубље укоренило.

	1
--	---

6. До времена просвећеног апсолутизма, католичка црква и друге хришћанске заједнице у друштву имале су превелики утицај. За време владавине Јозефа II, који је издао Патент о верској толеранцији ограничена је моћ цркве и готово потпуно постављена под контролу државе.

Одговори на наредна три питања.

6.1. Припадницима које три главне гране хришћанства Јозеф II је омогућио равноправност?

	1
--	---

6.2. Колико је година прошло од доношења Патента о верској толеранцији до данас?

	1
--	---

6.3. Ко је имао искључиво право склапања брака пре доношења Патента о верској толеранцији?

	1
--	---

7. Жан Леон Џером Ферис (8. августа 1863 – 18. марта 1930.) био је амерички сликар најпознатији по серији од 78 епизода из америчке историје, под називом „Избор нације”. То је највећа серија америчких историјских слика једног уметника. Следећа слика приказује састављање једног од најважнијих докумената из америчке и светске историје.

Слика 2. Ж. Л. Џ. Ферис, Састављање Декларације независности

Погледај слику 2.

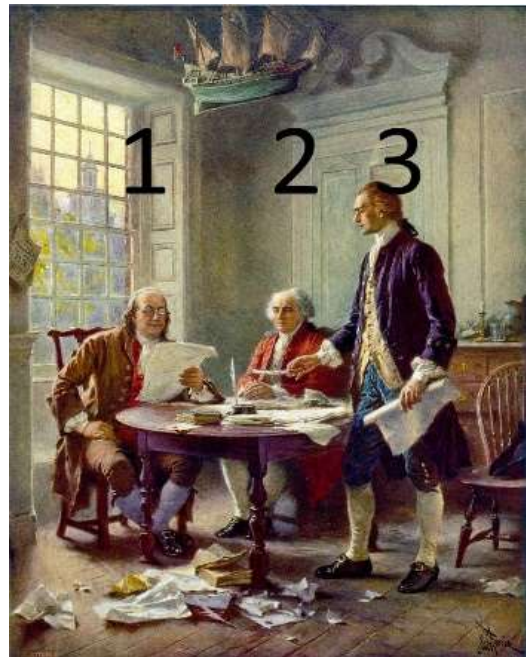
7.1. Напиши име и презиме:

личности под бројем 1

	3
--	---

личности под бројем 2

личности под бројем 3

7.2. Којим бројем је означен најистакнутији аутор Декларације независности?

	1
--	---

8. Просветитељи су сматрали да су људи према својим природним правима једнаки, што је било у супротности са постојећом поделом на сталеже. О питањима друштвено-политичког система просветитељи нису имали јединствено мишљење. Једни су били наклоњенији републици, а други уставној монархији.

Заокружи слово испред тачног одговора.

8.1. Који француски просветитељ предлаже републику као идеалан друштвено-политички систем?

	1
--	---

A) *Волтер*

B) *Жан-Жак Русо*

8.2. Који француски просветитељ предлаже уставну монархију као идеалан друштвено-политички систем?

	1
--	---

A) *Волтер*

B) *Жан-Жак Русо*

9. Хрватски народ је кроз дуготрајну историју, самостално или у оквиру различитих државних заједница, обликовао историјске карактеристике свог националног идентитета видљивог и у нововековним грбовима хрватских земаља.

A

B

C

D

Илустрација 1. Грбови хрватских земаља,
из дела Витезовића, 1701, Беч

Илустрација 2.
Грб Републике Хрватске

9.1. Поред одговарајућег слова грба наведи име хрватске земље којој грб припада.

A _____

D _____

	2
--	---

9.2. Упореди грбове на илустрацији 1. са садашњим грбом Републике Хрватске на илустрацији 2.

Напиши име хрватске земље чији грб недостаје на илустрацији 1, а налази се на круни грба у илустрацији 2.

	1
--	---

10. Развој науке претходио је просветитељству, али оно му је дало и додатни подстрек. Ограничавајући утицај цркве на науку у 18. веку је осетно ослабио.

У приложеној табели на одговарајуће место упиши пуно име и презиме научника или научниково откриће/доказ.

	3
--	----------

НАУЧНИК	ОТКРИЋЕ/ ДОКАЗ
	открио планету Уран
	комете
Исак Њутн	

Табела 2. Открића/докази у природним наукама крајем 17. и почетком 18. века

11. У наредном задатку заокружи слово испред тачног историјског редоследа догађаја из америчке историје.

	1
--	----------

A) колонисти су се успротивили новим порезима које је одредио парламент у Лондону → битка код Лексингтона → проглашена Декларација независности → генерал Корнвалис предао се Вашингтону код Јорктауна

B) колонисти су се успротивили новим порезима које је одредио парламент у Лондону → генерал Корнвалис предао се Вашингтону код Јорктауна → проглашена Декларација независности → битка код Лексингтона

C) битка код Лексингтона → проглашена Декларација независности → генерал Корнвалис предао се Вашингтону код Јорктауна → колонисти су се успротивили новим порезима које је одредио парламент у Лондону

D) генерал Корнвалис предао се Вашингтону код Јорктауна → колонисти су се успротивили новим порезима које је одредио парламент у Лондону → проглашена Декларација независности → битка код Лексингтона

12. Осамнаести век је било доба сјаја европских монархија, али и доба сталног суочавања већине људи са несигурношћу и сиромаштвом. Упркос томе појавили су се мислиоци, који су истицали нове идеје о бољем положају и могућности човека.

У празна поља испод четири наведене изјаве упиши слово А за узрок или слово В за последицу просветитељства.

отварање школа за сву децу	празноверно друштво	непросвећеност народа	развој пољопривреде
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

А. УЗРОК

В. ПОСЛЕДИЦА

	4
--	---

13. Марија Терезија владала је Хабзбуршком монархијом од 1740. до 1780. Била је просвећена владарка и спровела је бројне реформе које су се уплеле у сва подручја политичког, економског и друштвеног живота.

Заокружи слово испред три тачне изјаве које се односе на реформе Марије Терезије.

	3
--	---

- А) Потпуно је укинула суђење вештицама и ставила их под контролу цркве.
- В) Године 1777. увела је општу школску обавезу у угарском делу Монархије.
- С) У Банској Хрватској Мађари су покушали наметнути мађарски као наставни језик.
- Д) На вишим нивоима школовања деца племића су могла одабрати наставу на немачком језику.
- Е) Односе између кметова и феудалаца уредила је Славонским и Хрватским урбаром.
- Ф) Због повећаног броја тешких кршења закона међу становништвом, проширила је примену смртне казне.

14. Током своје историје Сједињене Америчке Државе мењале су своје границе и шириле су се све до Тихог океана. Процес је био дуготрајан и завршио је тек у 20. веку.

Карта 2. Ширење Сједињених Америчких Држава

Погледај карту 2. Одговори на наредна три питања.

14.1. Напиши име државе од које је купљена Аљаска.

	1
--	---

14.2. Напиши име града у ком је дошло до побуне против британског Закона о чају.

	1
--	---

14.3 Напиши име прве британске колоније која је названа према британској краљици Елизабети I.

	1
--	---

15. Хрватска је у 18. веку још била територијално разједињена између различитих господара. Банска Хрватска је била у саставу Хабзбуршке монархије, Истра под влашћу Млечана и Хабзбуршке монархије, Војна крајина под управом бечког двора, а на крајњем југу је била Дубровачка република. Град Ријека је била део угарског приморја.

Заокружи слово испред три тачне изјаве.

А) Једина већа мануфактура у Далмацији била је производња ликера у Задру.

	3
--	---

В) Карло IV основао је прву ратну луку за изградњу ратних бродова у Краљевици.

С) Најпознатији писац трагедија Титуш Брезовачки писао је дела на кајкавском наречју.

Д) У саставу Хабзбуршке монархије био је и део истарског полуострва, познат као Пазинска кнежија, са седиштем у Пазину.

Е) У 18. веку у Истри велики проблем је била епидемија маларије.

16. У Хрватској су просветитељске идеје имале прилично слаб одјек, како због територијалне, тако и језичке разједињености. Писци су углавном писали дела поучног садржаја и нису се упуштали у критику власти или цркве.

Илустрација 3.

Прво издање књиге *Сатир или ти дивји човик*

Погледај цртеж 3. Одговори на следећа три питања.

16.1. Напиши име и презиме аутора књиге Сатир или ти дивји човик.

	1
--	---

16.2. Које је године први пут објављена књига?

	1
--	---

16.3. Чију је власт у књизи кривио аутор за заосталост славонског села?

	1
--	---

17. Марија Терезија позната је у историји као прва жена на угарско-хрватском престолу, али и као „Мајка Монархије” због великог броја деце.

Погледај слику 3.

Слика 3. Мајка Тереза у друштву ћерки и синова

Одговори на питање

1

17.1. Којим бројем је означен савладар и наследник Марије Терезије? _____

18. Раздобље просветитељства обележено је напретком природних наука. Медицина је чинила важан део природних наука и поједини владари су доносили јавно-здравствене законе који су се односили на спречавање епидемија. Пажљиво прочитај историјски извор о развоју медицине у дневнику хрватског племића Адама Оршића објављеног у поглављу *Успомене Адама грофа Оршића Славетићког од године 1725. до године 1814. у књизи Род Оршића* (Загреб: ХИБЗ, 1943.), 94.

За мог живота медицина је доживела јаке промене. Некада су све болести посматрали са истог стајалишта, покушавали су наине уклонити узрок свих болести средствима за отварање и пуштање крви (...) Браун(Brown) је пронашао нови систем, он покушава само појачати тело, одобрава само у крајњим случајевима пуштање крви (...) Пронађено је вакцинисање обичних оспица, код неких је имало добре, код других лоше последице; сад је опет сасвим из моде. Последњих година пронађено је са добрим успехом је вакцинисање тзв. богиња. Угарско намесничко веће то додуше препоручује, али жупанија као у свему, тако су и ту немарне, и зато још много деце умире од богиња.

Одговори на следећа три питања реченицама или њиховим деловима из историјског извора.

18.1. На који се начин некада покушао уклонити узрок свих болести?

	1
--	---

18.2. Ко је пронашао нови систем којим се покушава само појачати тело?

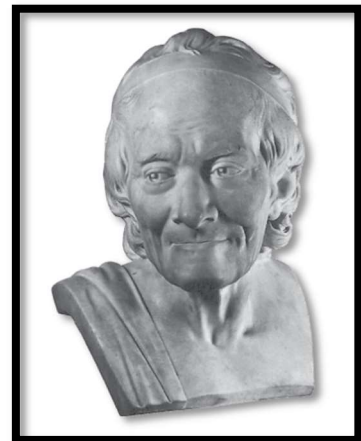
	1
--	---

18.3. Ко препоручује вакцинисање против богиња?

	1
--	---

19. Претходник просветитељства, енглески филозоф Џон Лок, међу првима је истакнуо предност разума над другим облицима сазнања. Његова филозофија је имала велики утицај и у раздобљу просветитељства.

Слика 4. Волтер

Пажљиво погледај приложену слику 4.

Одговори на следећа два задатка.

	2
--	---

19.1. На празну леву линију упиши име дела које је Џон Лок написао 1869, а на десну пуно име и презиме Волтера.

ИМЕ ДЕЛА ЏОНА ЛОКА

ВОЛТЕР

19.2. Како се зове роман који је 1759. на хумористички начин написала личност са слике 4. _____

	1
--	---

20. Између многобројних и корених реформи Јозеф II је допустио кметовима слободно сељење, што је имало мноштво добрих последица за живот кметова и њихово слободно кретање.

Слика 5. Јозеф II

Заокружи слово испред три последице Патента о слободном кретању које су тачне.

- A) Кметови су могли да школују децу.
B) Кметови су могли да ступе у брак уз сагласност феудалца.
C) Ако кметови нису могли да плате порезе феудалцу, имали су право смањити износ пореза.
D) Кметови су могли да бирају занимање.
E) Кметовима је укинута плаћање десетине цркви.

	3
--	---

21. У 18. веку неки су владари прихватили идеје просветитељства, већином оне које су омогућиле економски напредак земље и побољшале живот поданицима. Марија Терезија и Јозеф II провели су многобројне реформе.

У приложеној табелу испод имена владара разврстај појмове:
меркантилизам, физиократизам, развој пољопривреде, јачање поморске трговине и трговачких путева

	4
--	---

<u>МАРИЈА ТЕРЕЗИЈА</u>	<u>ЈОЗЕФ II</u>
1. _____	1. _____
2. _____	2. _____

Табела 3.

22. Економски развој хрватских земаља онемогућавала је њихова разједињеност. Хабзбурговци почињу да улажу у саобраћајну мрежу изградњом нових лука и проширењем постојећих, а радила се изградња путева који повезују унутрашњост са обалом. Развој саобраћаја мотивисао је економски развој тих крајева, а тиме је управљало Краљевско веће.

Заокружи слово испред тачног редоследа догађаја.

А) Ријека проглашена слободном краљевском луком → основана прва хрватска влада → пожар у Вараждину → укинута Краљевско веће

В) пожар у Вараждину → укинута Краљевско веће → основана прва хрватска влада → Ријека проглашена слободном краљевском луком

С) Ријека проглашена слободном краљевском луком → основана прва хрватска влада → укинута Краљевско веће → пожар у Вараждину

Д) основана прва хрватска влада → пожар у Вараждину → Ријека проглашена слободном краљевском луком → укинута Краљевско веће

	1
--	---

23. После доласка на престоље хабзбуршких владара Марије Терезије и Јозефа II започео је низ реформи у циљу модернизације и централизације државне управе те развоја грађанског друштва. Читаво раздобље је укључивало државне, војне, економске и друштвене промене.

Одговарајућим словом испред понуђених одговора настави исправан хронолошки ред.

А) Патент о слободном сељењу

В) увођење немачког језика

	2
--	---

24. Најважнији политички мислилац просветитељства био је Шарл де Монтескје који је рашчланио своје виђење идеалне државе. Како би се власт у држави проводила што праведније он предлаже тројну поделу власти на извршну, законодавну и судску.

Заокружи слово испред тачних изјава које се односе на Шарла де Монтескјеа и тројну деобу власти.

A) Монтескје је закључио како је република тешко проводив облик владавине, али савршен.

B) Монтескје је тројну деобу власти рашчланио у књизи *О духу државе* из 1748.

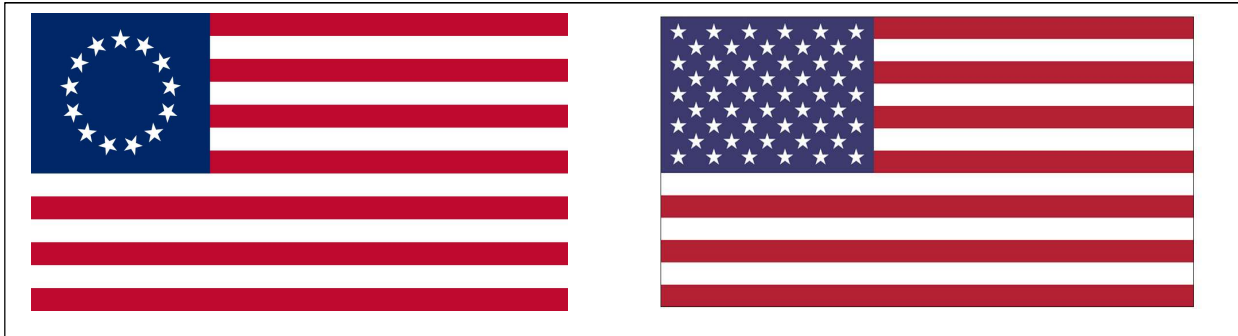
C) Монтескје је сматрао како се јавља опасност да ће монарх донети тиранске законе ако се законодавна и извршна власт обједине у једној личности.

D) Тројна деоба власти је први пут примењена у Декларацији о правима човека и грађанина.

E) Монтескје је сматрао да нема слободе ако судска власт није одвојена од законодавне и извршне.

	3
--	---

25. Застава Сједињених Америчких Држава користи се од 14. јуна 1777. кад је донесена Одлука о застави („The Flag Resolution“). Изворна заастава је позната под називом „Бетси Рос“, што је према популарном предању име жене која ју је сашила. Садашња заастава је у употреби од 4. јула 1960.

Слика 6. Застава број 1

Слика 7. Застава број 2

Пажљиво погледај приложене слике.

Одговори на следеће питање.

25.1. Колико је година прошло од доношење прве заставе Сједињених Америчких Држава до увођења садашње заставе?

	1
--	---